

Kommunalförbundet där
Örebro, Lindesberg, Kumla, Hallsberg, Askersund, Nora, Lekeberg, och Laxå
samverkar om gemensam räddningstjänst

Handlingsprogram

Olycksförebyggande verksamhet

Nerikes Brandkår – verksamhet vid 27 brandstationer

Upprättad:	2011-11-30
Antagen av direktionen:	2011-12-08
Version:	3.0
Handläggare:	Us

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Begreppsförklaringar	4
3. Mål enligt lag om skydd mot olyckor	5
3.1. Nationella mål	5
3.2. Lokala verksamhetsmål	5
3.3. Inriktningsmål	6
3.4. Säkerhetsmål och prestationsmål	6
4. Riskbeskrivning	8
4.1. Översiktlig risktopografi	8
4.2. Riskanalyser och statistiskt underlag	10
5. Organisation och Förmåga	15
5.1. Olycksundersökning	15
5.2. Uppdragsutbildning	15
5.3. Sotning	16
5.4. Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor	17
5.5. Farlig verksamhet, LSO 2 kap. 4 § och Seveso-lagstiftningen	19
5.6. Tillstånd enligt lag om brandfarliga och explosiva varor	20
5.7. Tillsyn enligt lag om brandfarliga och explosiva varor	20
5.8. Plan- och byggprocessen	20
5.9. Information	21
6. Samarbetet med medlemskommunerna	21
7. Uppföljning och utvärdering	22

1. Inledning

Syftet med detta handlingsprogram är att beskriva hur den olycksförebyggande verksamheten på Nerikes Brandkår är ordnad och planeras. Handlingsprogrammet ska vidare beskriva den förmåga Nerikes Brandkår har att arbeta med skydd mot olyckor och även hur samarbetet med de åtta medlemskommunerna ska fungera. Samarbetet mellan Nerikes Brandkår och den enskilda kommunen ska driva det olycksförebyggande arbetet framåt och upptäcka frågor som annars aldrig skulle ha aktualiserats. Ett bra samarbete präglas av god kommunikation och detta skapas bäst genom kontinuerliga sammankomster i arbetsgrupper. De tvärsektoriella klyftor som lätt kan uppstå mellan förvaltningar ska minimeras genom personliga kontakter och gemensamma aktiviteter.

Detta handlingsprogram avgränsar sig till att beskriva Nerikes Brandkårs förmåga att förebygga olyckor och inriktar sig bara på den typ av olyckor som kan föranleda en räddningstjänstinsats. Geografiskt sett behandlar handlingsprogrammet de åtta kommuner som Nerikes Brandkår består av, det vill säga Örebro Lindesberg, Kumla, Hallsberg, Askersund, Nora, Lekeberg och Laxå.

Att förebygga olika typer av olyckor är komplext och kan inte göras av endast en förvaltning. Om man ser vilka aktörer som har mandat och möjlighet att förebygga t.ex. trafikolyckor, vilket är en olycka som föranleder räddningsinsats, kommer man snart fram till att räddningstjänsten har en väldigt liten del däri. Det olycksförebyggande arbete som räddningstjänsten i dagens läge kan bidra med är endast erfarenheter i plan- och byggskedet samt erfarenheter från räddningsinsatser. Detta räcker inte långt om man vill minska sannolikheterna och konsekvenserna för att t.ex. trafikolyckor ska uppstå. Det olycksförebyggande arbete som gör den stora skillnaden ligger förmodligen på helt andra förvaltningar, exempelvis tekniska förvaltningen. Detta synsätt kan även appliceras på många andra typer av olyckor.

Det föreligger ett stort behov av samarbete mellan kommunernas förvaltningar och Nerikes Brandkår för att uppnå ett bra olycksförebyggande arbete. Analyser av kommunens risker och skapandet av åtgärdsprogram för att minimera riskerna bör göras i arbetsgrupper där berörda förvaltningar och Nerikes Brandkår finns representerade.

Nerikes Brandkår kan även vara delaktig i kommunens planering avseende extraordinära händelser.

Nerikes Brandkår har även tagit fram ett handlingsprogram som behandlar den operativa delen av verksamheten, det vill säga räddningstjänst.

2. Begreppsförklaringar

Brandskyddskontroll	Kontroll av fasta förbränningsanordningar, därtill hörande rökkanaler, skorstenar, tak och anslutande byggnadsdelar ur brandskyddssynpunkt
Frist	Tidsintervall mellan återkommande aktivitet t.ex. tillsyn eller brandskyddskontroll
Förbundet	Kommunalförbundet Nerikes Brandkår
GIS	Geografiska informationssystem – en kombination av kartor och tabellinformation som lagras och hanteras i datorn så att geografisk information kan analyseras
LSO	Lag (2003:778) om skydd mot olyckor
LBE	Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor
Medlemskommun	Någon av medlemskommunerna till Nerikes Brandkår vilka är Örebro Lindesberg, Kumla, Hallsberg, Askersund, Nora, Lekeberg och Laxå
Räddningsledare	Befattningshavare som leder en räddningsinsats.
Räddningstjänsten	Den kommunala verksamhet som bedriver olycksförebyggande verksamhet och arbetar operativt på skadeplats
MSB	Myndigheten för Samhällskydd och Beredskap. Huvuduppgiften är att utveckla och stödja samhällets förmåga att hantera olyckor och kriser.
Skadeplats	Det geografiska område som är påverkat av en olycka
Sotning	Rengöring av fasta förbränningsanordningar, som inte är inrättade för eldning uteslutande med gas, och därtill hörande rökkanaler

3. Mål enligt lag om skydd mot olyckor

”Färre människor skall dö, färre människor skall skadas och mindre skall förstöras”

3.1. Nationella mål

- Den verksamhet som skall bedrivas enligt denna lag syftar till att det i hela landet upprätthålls ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredställande och likvärdigt skydd mot olyckor för människors liv och hälsa och för egendom och miljö.
- För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljön skall kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt, utan att andras ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder. Kommunerna skall ta till vara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för olycksförebyggande verksamhet.
- Räddningstjänst skall planeras och organiseras så att insatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

3.2. Lokala verksamhetsmål

Utifrån den riskbild som föreligger inom Brandkårens operationsområde samt övriga lokala förutsättningar skall mål formuleras så att de nationella målen uppfylls. Samhället eftersträvar ett ökat skydd mot olyckor. Det känns därför naturligt att vår vision är:

- **Vår vision - Ett olycksfritt samhälle!**

Arbetet kan inte utföras isolerat av olika aktörer utan måste ske i största möjliga samverkan för att bästa möjliga resultat ska uppnås. Vår verksamhetsidé är därför:

- **Vår verksamhetsidé - Tillsammans skapar vi trygghet!**

Ovan nämnda verksamhetsidé är inte unik för enbart vårt förbund utan är en följd av lagstiftning på området. Vi betonar dock samverkan som ett viktigt medel för att nå framgång. Vi avser då samverkan med såväl medlemskommuner som andra organisationer såsom polis, ambulans, andra förbund, företag och enskilda.

3.3. Inriktningsmål

Inriktningsmålen för Nerikes Brandkår är gemensamma för hela organisationen och inte bara för den olycksförebyggande verksamheten. Målen speglar de politiska prioriteringar som görs av direktionen för Nerikes Brandkår.

- Verksamheten bedrivs effektivt och miljömedvetet i största möjliga samverkan utifrån medborgarnas behov.
- Människor som bor eller vistas inom Nerikes Brandkårs medlemskommuner skall vara trygga och säkra.
- Vi erbjuder snabb och uthållig hjälp med hög kompetens och med stöd av modern teknik.
- Medarbetare inom Nerikes Brandkår känner yrkesstolthet och trivsel i sitt arbete.

3.4. Säkerhetsmål och prestationsmål

Säkerhetsmålen beskriver den nivå av skydd och säkerhet som Nerikes Brandkår bör nå. Målen formuleras utifrån medborgarens perspektiv och anger vilken effekt eller vilket resultat som eftersträvas. Ett sätt att formulera uppföljningsbara säkerhetsmål kan vara att ange hur medborgarnas skydd ska förändras. Till varje säkerhetsmål koppla ett eller fler prestationsmål. Prestationsmål anger hur Nerikes Brandkår ska uppnå säkerhetsmålen. Prestationsmålen för Förebyggande verksamhet (F1-F5) beskriver vilka aktiviteter som Nerikes Brandkår tänker genomföra.

F1	<i>Nerikes Brandkår ska verka för att medborgarna inom medlemskommunerna erhåller ett likvärdigt skydd mot olyckor genom förebyggande verksamhet.</i>
F2	<i>Underlätta för medborgarna och andra att själva kunna förebygga och minska effekterna av oönskade händelser</i>
F3	<i>Identifiera och analysera risker i vår omvärld och samt ta lärdom av inträffade händelser.</i>
F4	<i>Skador på människors liv, hälsa och egendom och på miljön till följd av brand skall minimeras.</i>
F5	<i>Förbränningsanordningar och röckanaler för eldning av fasta bränslen ska vara fria från beläggningar som kan orsaka brand samt vara fria från brandtekniska brister som kan orsaka brandspridning.</i>

Prestationsmål återfinns i budget och verksamhetsplan för Nerikes Brandkår tillsammans med övriga mål för verksamheten. Syftet med detta är att underlätta uppföljning och utvärdering av all verksamhet vid Nerikes Brandkår.

Nerikes Brandkårs uppdrag i medlemskommunerna kan sammanfattas med ovanstående bild där Nerikes Brandkår har uppdraget att skapa ett tillfredställande och likvärdigt skydd mot olyckor enligt lagstiftningen om skydd mot olyckor. I bilden framgår även uppgifter enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor.

4. Riskbeskrivning

4.1. Översiktlig risktopografi

Nerikes Brandkår är ett kommunalförbund som omfattar åtta kommuner: Örebro Lindsberg, Kumla, Hallsberg, Askersund, Nora, Lekeberg och Laxå. Invånarantalet och ytan i kommunerna ser ut på följande sätt:

<i>Kommun</i>	<i>Antal invånare</i>	<i>Landareal [km²]</i>	<i>Totalareal land och vatten</i>
Örebro	135 458	1 380	1629
Lindsberg	23 044	1 383	1489
Kumla	20 409	205	207
Hallsberg	15 251	640	674
Askersund	11 310	820	1025
Nora	10 402	622	695
Lekeberg	7 130	466	484
Laxå	5 679	605	741
Totalt	228 683	6 121	6 944

Tabell 4.1 Källa SCB 1 januari 2011

Örebro är den största tätorten och den präglas av stor lagerverksamhet. På områdena Bista/Pilängen, Holmen och Aspholmen är industri och lagerverksamhet förhärskande. Där finns även flera stora transportföretag som mellanlagrar olika typer av varor. Stora mängder farligt gods transporteras genom Örebro tätort dels på järnväg och dels på E18/E20. Örebros vattenverk och därtill hörande vattenskyddsområde omfattar delar av tidigare nämnda områden. Även motorvägen E18/E20 passerar genom Örebro vattenskyddsområde. Genom centrala Örebro rinner Svartån. Svartån har varit föremål för flera utredningar och analyser gällande både översvämningrisk och känslighet för föroreningar. Svartån är Örebros råvattentäkt och Hjälmaran är i sin tur råvattentäkt åt Eskilstuna kommun. I nära anslutning till Svartån finns ställverket i Lindbacka, en olycka inom ställverket kan påverka Örebros råvattenförsörjning. Ett projekt angående möjligheterna att göra Svartån badbar har också drivits. I Örebro finns ett flertal stora samlingslokaler och köpcentrum med många människor samlade på en liten yta såsom Conventum, Eyraområdet med alla idrottsarenor, Mariebergs köpcentrum, Krämaren. Runt stadskärnan finns stora bostadsområden som Vivalla, Markbacken, Varberga, Västhaga och Brickebacken där bebyggelsen mestadels består av flerfamiljshus med lägenheter. Det finns även områden med till största delen villabebyggelse som t.ex. Adolfsberg och Ekeby-Almby. Strax utanför stadskärnan ligger kraftvärmeverket. Där eldas flis, torv och olja för att producera fjärrvärme. I utkanten av stadskärnan ligger universitetssjukhuset. Detta betraktas som ett skyddsvärt objekt på grund av att ett stort antal patienter vistas där och kan komma till skada vid bränder och andra olyckor. Universitetssjukhuset Örebro har även en helikopterlandningsplats. Bredvid sjukhuset ligger CV-området. Största verksamheten där drivs idag av EuroMaint AB som reparerar järnvägslök. I centrala delarna av Örebro ligger Eyraområdet med stora idrottsanläggningar som besöks av stora mängder folk i samband med olika arrangemang. I sydöstra delen av staden ligger Örebro universitet som tillhandahåller olika typer av utbildningar. I anslutning till Örebro ligger sjön Hjälmaran som är Sveriges fjärde största insjö, 63 km lång och nära 20 km bred. Den har ett största djup av 22 m och ett medeldjup av 6,05 m. De största öarna i Hjälmaran är Vinön, Björkön, Valen och Åsön. Hjälmaran förbinds med Mälaren genom

Hjälmare Kanal. Väster om Örebro ligger Örebro Flygplats som trafikeras av både gods- och passagerarflyg.

Lindesberg ligger 40 km norr om Örebro. I Lindesberg, som tidigare dominerades av den omkringliggande Bergslagens järnhantering, är kommunen, lasarettet och Arvin Meritor AB stora arbetsgivare. Ca 25000 tankvagnar/godsvagnar med farligt gods passerar årligen genom kommunens tätorter. En olycka med farligt gods i ett tätbebyggt område kan få mycket svåra konsekvenser. Fellingsbro, beläget strax norr om Arbogaån, är industri- och villaort. Fellingsbro består av slättbygd längs Arbogaån och dess biflöden, omgiven av småbrutna odlingsbygder samt av skogsområden i norr och på höjdstreckningen Käglan i söder. Frövi beläget vid Varingens norra ände, är järnvägsknut. Största industri är Korsnäs Frövi med tillverkning av kartong och massa. Strax utanför Frövi ligger Hinseberg, kriminalvårdsanstalt för kvinnor. Guldsmedshyttan, Bruksnäringsen på orten har anor sedan mitten av 1500-talet. Största arbetsgivare är Vestas Castings Guldsmedshyttan AB. I Rockhammar, som ligger vid Sverkestaån, finns en del industriverksamhet, bl.a. Korsnäs Rockhammar AB (pappersbruk). Storå, som ligger vid sjön Råsvalen, är industri- och bostadsort. Stråssa var tidigare gruvort; numera finns en del mindre verksamheter. I Vedevåg finns Wedevåg Tools AB (verktyg) och Wedevåg Färg AB (färg och lacker). Dessa företag har sina rötter i Wedevågs Bruks AB, med anor från 1538.

Kumla stad ligger ca 15 km söder om Örebro. Kumla är bland annat känt för sin stora kriminalvårdsanläggning Kumlafängelset. Det finns livsmedelsindustrier i Kumla såsom Procordia Food och Frigoscandia. Dessa hanterar olika typer av kemikalier bland annat för tvättning av anläggningarna och kylning av de tillverkade produkterna. Utanför Kumla tätort ligger Kvarntorpsområdet där flera företag som hanterar stora mängder kemikalier är placerade. Stora mängder farligt gods transporteras dels på järnväg och dels på E18/E20. SAKAB är en destruktionsanläggning som tar emot farligt avfall från hela Sverige för vidare destruktion, mellanlagring och slutlagring. Förutom SAKAB finns bland andra Akzo Nobel Rexolin AB som är en produktionsanläggning för ämnen som används vid blekning av pappersmassa. Akzo Nobel Rexolin AB äger och brukar stora mängder gasol och är klassad enligt den högre kravnivån enligt "Seveso-lagstiftningen".

Hallsbergs tätort präglas till stor del av rangerbangården. På rangerbangården rangeras mängder av tågvaror varje dag lastade med olika typer av varor. Strömmen av farligt gods är mycket omfattande genom Hallsbergs tätort. Vid kombiterminalen sker omlastning från järnväg till vägtransport. Av företagen bör särskilt nämnas Volvo som tillverkar hytter till lastmaskiner och Ahlsells centrallager som bedriver omfattande lager- och logistikverksamhet samt att Posten valt att förlägga en av sina sorteringsterminaler till orten. Fler företag väljer sannolikt att förlägga sin verksamhet i anslutning till Hallsberg i framtiden med anledning av de goda transpormöjligheterna. I Hallsberg finns även ett större gymnasium (Alléskolan) för Sydnärke.

Askersund ligger placerad i södra delen av Närke med Vätterns norra del som angränsar till staden. Vättern är Sveriges näst största insjö. Sjöns längd är 135 km, från Jönköping i söder till Askersund i norr, och största bredden är 31 km (mellan Motala och Karlsborg). Totalt har sjön en yta av 1 912 km². Största djupet, söder om Visingsö, är ca 130 meter. Via Göta Kanal har Vättern kontakt med både Östersjön och Väner/Västerhavet. Askersunds kommun präglas av stora skogsarealer eftersom delar av Tivedsskogen ligger inom kommunen. Den stora pappersindustrin Smurfit Munksjö Aspa Bruk AB i Hammar hanterar kemikalier och

brandfarlig vara. Zinkgruvan Mining AB bedriver anrikningsverk, serviceanläggningar och gruva med verksamhet ner till ca 1 100 meter under jord.

När trästaden **Nora** fick stadsprivilegier 1643 beräknades folkmängden till ca 400 personer i staden. Idag omkring 370 år senare har hela kommunen en folkmängd på ca 10 500 personer varav ca 6 500 bor i centrala Nora. Den äldsta delen av Nora, som är uppbyggd enligt den första stadsplanen från 1644, består av sammanlagt 24 kvarter. Detta centrala område brukar kallas för rutstaden, och bebyggelsen där består till största delen av trähus från 17- och 1800-talet. Det största företaget i Gyttorp är Orica som tidigare hette Nitro Nobel som tillverkar dynamit och sprängämnen. Gyttorpsfabriken startades tidigt av Alfred Nobel.

Lekeberg är till stor del ett jordbrukslandskap. Fjugesta är största tätorten i Lekebergs kommun. I Fjugesta finns bland annat plastfabriken TrioPlast som hanterar stora mängder brandfarlig vätska. I södra delen av kommunen ligger Skagershultamossen där stora mängder torv bryts.

Laxå ligger i sydvästra delen av kommunalförbundet. I Laxå finns ett antal industrier såsom ESAB, Laxå Special Vehicles, Stellana-Plast, Laxå Pellets AB, Setra Trävaror AB och OBH Nordica Sweden AB. För övrigt präglas Laxå av småskalig industriverksamhet. I Laxå kommun finns stora skogsarealer och några sjöar som exempelvis Unden, Toften och Laxsjön. ESAB-hallen är en stor samlingslokal för 900 personer.

Genom förbundet sträcker sig flera vägar och järnvägslinjer. De största trafiklederna är E20, E18 och R50. Järnvägarna som trafikerar området är: Godsstråket Mjölby-Storvik via Hallsberg och Örebro, Mäljarbanan Örebro-Stockholm, Västra stambanan Göteborg-Stockholm via Hallsberg samt Värmlandsbanan Laxå-Oslo.

<i>Kommun</i>	<i>Skriftlig redogörelse</i>	<i>Tillsyn LSO</i>	<i>Tillsyn LBE</i>	<i>Tillsyn LSO + LBE</i>
Örebro	712	703	110	243
Lindesberg	155	200	13	79
Kumla	113	95	25	41
Hallsberg	107	72	20	46
Askersund	85	82	20	24
Nora	34	93	3	28
Lekeberg	36	34	8	11
Laxå	62	48	8	22
Totalt	1304	1327	207	494

Tabell 4.2 Antal objekt som omfattas av krav på inlämnande av skriftlig redogörelse eller är föremål för tillsyn.

4.2. Riskanalyser och statistiskt underlag

Nerikes Brandkår deltar i kommunernas arbete med framtagande av risk och sårbarhetsanalyser.

För att lättare kunna göra bedömningar av vilka områden som fortsättningsvis ska prioriteras inom det olycksförebyggande arbetet, är det viktigt att ett statistiskt underlag finns tillgängligt. Nerikes Brandkår tar årligen fram ett omfattande statistiskt underlag i syfte att se vilka områden som bör prioriteras. Denna statistik presenteras i särskilt dokument på ca 60

sidor. Statistiken kan tydliggöra förändringar och trender i omgivningen och kan tillsammans med erfarenheter och slutsatser utgöra ett användbart beslutsunderlag. Ett statistiskt grundat beslutsunderlag är viktigt för Nerikes Brandkår i den löpande planeringen av arbetet och för olika målformuleringar i verksamheten. Statistiken har även en betydande roll i det kommande samarbetet i kommunerna, när arbetsgrupper ska identifiera kostnadseffektiva åtgärder för att förebygga olyckor.

Det är viktigt att statistiken som finns tillgänglig i kommunernas olika förvaltningar sammanställs för att få en helhetsbild av läget gällande olyckor i kommunen. Vid Nerikes Brandkår finns statistik över olyckor som föranlett räddningsinsats via insatsrapporter. Dessa kommer förhoppningsvis att kunna användas i ett större perspektiv än tidigare. MSB har till uppgift att ansvara för nationellt underlag i form av statistik och fakta om olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet för kommunernas, länsstyrelsernas och MSB:s uppgifter enligt lagen om skydd mot olyckor.

Nerikes Brandkår bedriver egna olycksförloppsutredningar och brandorsaksutredningar som ger förslag till åtgärder och förändringar i arbetet. För att kunna presentera statistiken på ett bra sätt är GIS att föredra. Detta underlättar förståelsen av insamlad statistik och bidrar till ett högre medvetande hos alla inblandade.

Räddningsinsatser totalt per år

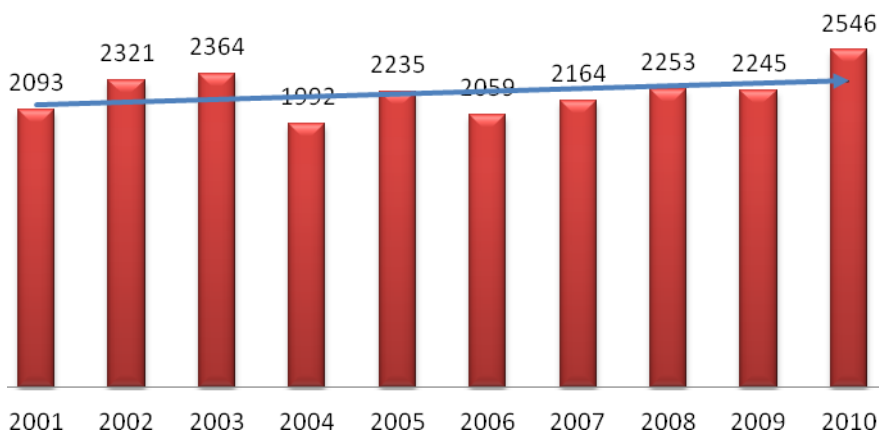

Bild 4.1 Antalet insatser per år. Blå linjen visar trenden under statistikperioden. Vid 526 tillfällen under året har insatsen krävt förstärkningslarm från en eller flera brandstationer.

Antal insatser per 1000 inv.

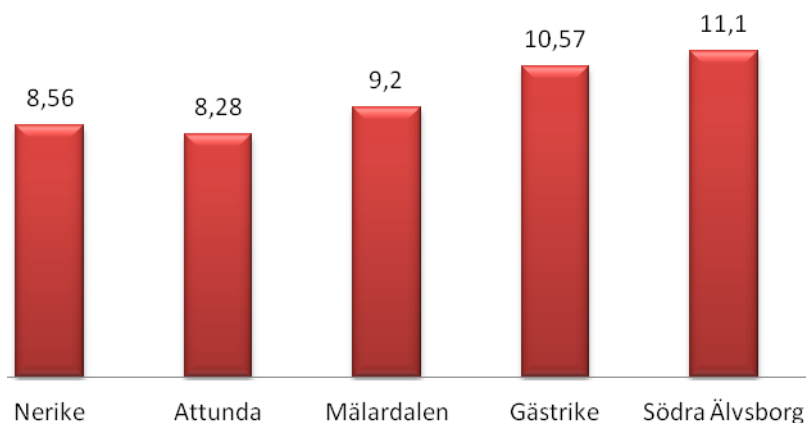

Bild 4.2 Antal insatser per 1000 invånare i jämförelse med likvärdiga räddningstjänstförbund

Antal bygdebränder

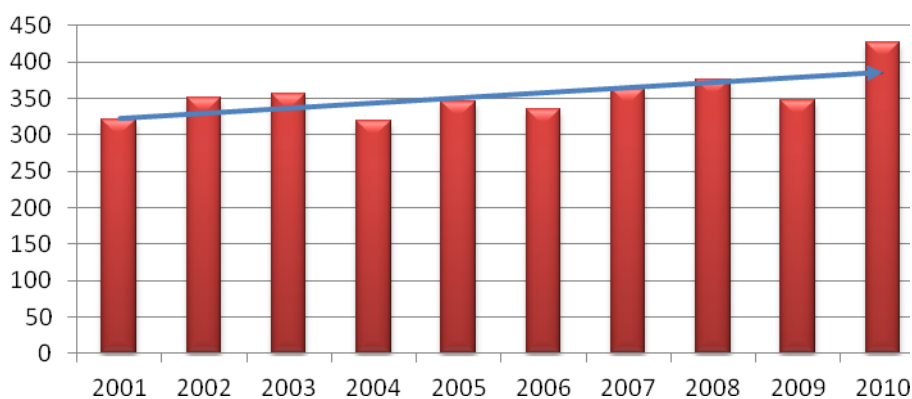

Bild 4.3 Antalet bygdebränder har ökat betydligt under året. Genomsnittet är 354 bränder per år.

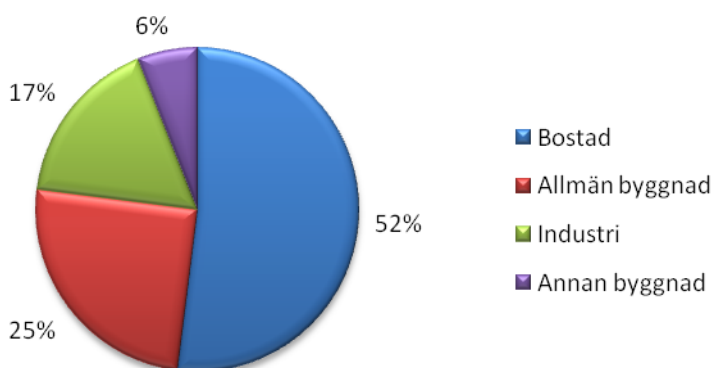
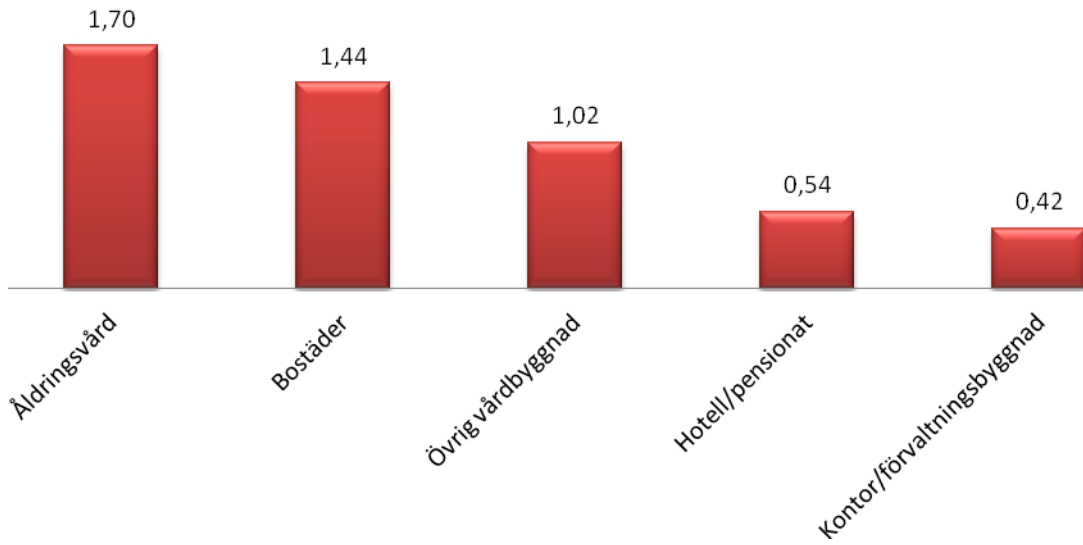

Bild 4.4 Fördelning mellan olika objekt 2001-2010

Av 100 bränder i Sverige har så här många dödlig utgång:

Startföremål vid brand i byggnad

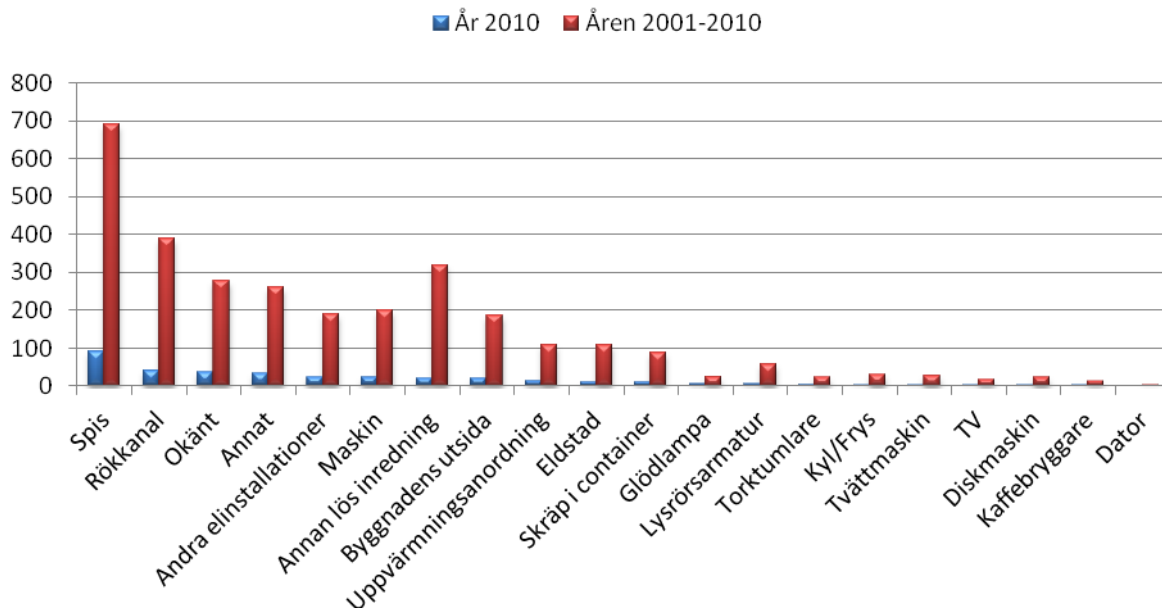

Bild 4.5 Startföremål vid brand i byggnad

Trafikolyckor

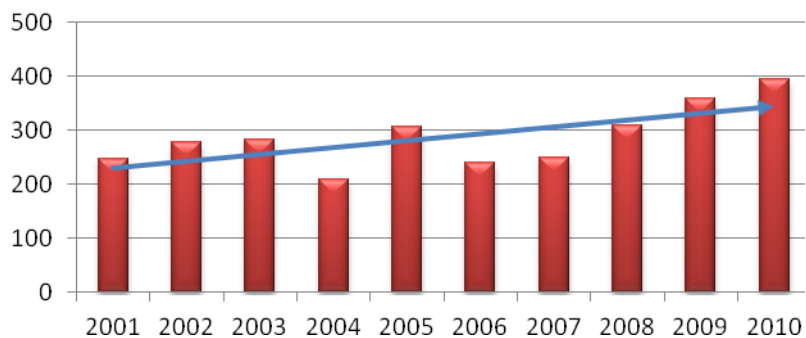
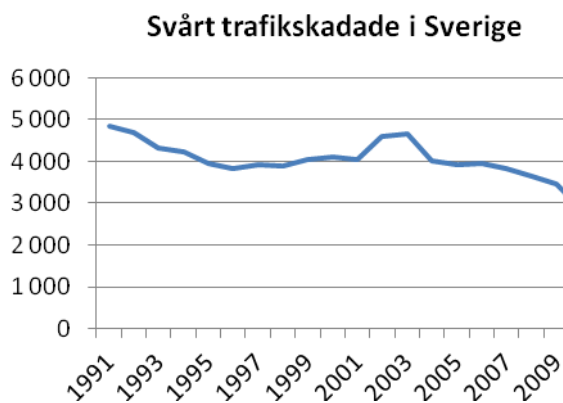
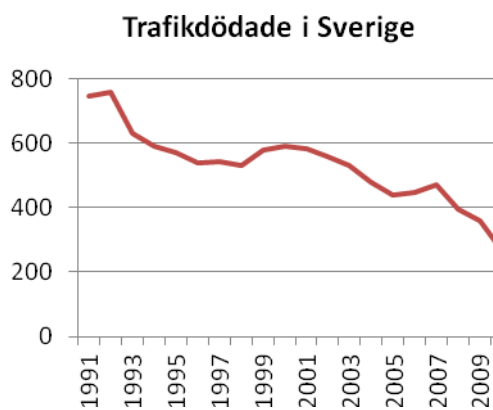

Bild 4.6 Trafikolyckor genom åren inom Nerikes Brandkår

5. Organisation och Förmåga

Detta kapitel syftar till att beskriva den olycksförebyggande verksamheten vid Nerikes Brandkår. All personal deltar på något sätt i det olycksförebyggande arbetet, oftast i kombination med operativ verksamhet.

5.1. Olycksundersökning

En viktig del i allt säkerhetsarbete är att ständigt lära av det som inträffar för att förhindra nya olyckor. I lag om skydd mot olyckor ställs ett krav på räddningstjänsten att utreda de olyckor som föranlett räddningsinsats. Beroende av olyckans art och storlek anpassas omfattningen på utredningsarbetet. Syftet med olycksundersökning är att i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts.

Erfarenhetsåterföringen ska bland annat ge underlag till utformning och uppföljning av det kommunala handlingsprogrammet för skydd mot olyckor, intern kommunal kvalitetssäkring, underlag för tillsyn, metodutveckling samt underlag till övningsverksamheten. Statistik och erfarenheter som utvinns ur utredningsarbetet rapporteras till MSB.

I samband med varje insats inom förbundet skriver räddningsledaren en insatsrapport. Insatsrapportens innehåll är specificerat av MSB och innehåller data angående t.ex. bemanning, olyckstyp, förhållandena vid skadeplats, vilka externa resurser som använts och en beskrivning av olyckan i fritext. Insatsrapporterna genererar ett statistiskt underlag som är användbart i många delar av verksamheten. Insatsrapporten är i sin enkelhet en enkel olycksundersökning. Vid alla dödsolyckor och alla olyckor som bedöms vara intressanta att granska djupare än den rutinmässiga insatsrapporten görs en olycksundersökning av specialutbildad person. Olycksundersökningen genererar en sammanställning av positiv och negativ återkoppling av arbetet på skadeplats samt förslag till hur arbetet ska kunna förbättras.

Erfarenhetsåterföringen från olyckor sker via många kanaler. Vid speciellt intressanta händelser informeras personalen direkt av den som utfört olycksundersökningen. För att arbetssättet ska förbättras, tar även de ansvariga för den interna övningsverksamheten del av materialet, och anpassar övningarna så att de uppfyller personalens behov. Delar av personalen som har speciellt intresse av någon insats kan ta del av hela olycksundersökningen i det interna datasystemet CORE på Nerikes Brandkår.

5.2. Uppdragsutbildning

Nerikes Brandkår erbjuder olika typer av utbildning för allmänhet, offentlig verksamhet, företag och övriga intressenter. En del av dessa sker genom ett samarbete med Brandskyddsföreningen Sverige. Genom att erbjuda utbildningar kan Nerikes Brandkår verka för att kunskap sprids i samhället och skapa ett positivt tänkande kring att förebygga bränder och andra olyckor.

Nerikes Brandkår erbjuder i främst följande utbildningar:

- *Ansvarig för brandskyddet* – Riktat sig till brandskyddsansvariga på arbetsplatser
- *Systematiskt brandskyddsarbete* – Beskriver en av metoderna att arbeta aktivt med brandskyddet på arbetsplatsen
- *Föreståndare brandfarlig vara* – Utbildning för de som har ansvaret för hanteringen av brandfarliga gaser och vätskor på en arbetsplats
- *Heta arbeten* – Vänder sig till dem som har företagsförsäkring och arbeten som ger upphov till het yta eller gnistbildning
- *Anläggningsskötartutbildning för brandlarmsanläggningar*
- *Företagsanpassade utbildningar*
- *Grundläggande brandkunskap*
- *Hjärt- och lungräddning*
- *Krisstöd*
- *Egensotning*

Anlagd brand

Anlagd brand är i dagens läge ett stort samhällsproblem. Totalt anläggs över 10 000 bränder i Sverige årligen. Minst hälften av dessa är verk av barn och ungdomar under 18 år.

Hälften av alla skolbränder är anlagda, d v s nästan dubbelt så många som för bränder totalt. Det sker idag ungefär en anlagd skolbrand om dagen i Sverige. Endast skolbränderna uppskattas kosta samhället minst 300 miljoner kronor varje år. Skolbränder är dessutom bara en del av hela anlagd brand problemet som dessutom omfattar flera anlagda bilbränder eller bostadsbränder per dag. Trots problemets omfattning saknas identifierad gärningsman i 90 % av fallen.

Nerikes brandkår ska tillsammans med andra aktörer arbeta för att på olika sätt minska problemen med anlagda bränder. Under hösten 2010 har en arbetsgrupp bildats mellan Brandskyddsföreningen Örebro och Örebro kommun för att hitta andra arbetsmetoder för att minska antalet anlagda bränder.

Räddningsgymnasiet

Räddningsgymnasiet är ett samarbete mellan Nerikes Brandkår och Risbergska gymnasiet i Örebro och Alléskolan i Hallsberg. Syftet är att gymnasieelever ska ha möjlighet att välja räddning och säkerhet som ett tillval till en traditionell gymnasieutbildning. I kurserna ingår bl.a. livräddning, ledarskap, rökdykning, olycksfallsvård och krispsykologi.

5.3. Sotning

Nerikes Brandkår ansvarar för att sotningsverksamheten inom kommunerna utförs enligt bestämmelserna i lagen om skydd mot olyckor. Förbundet ges emellertid större möjligheter att organisera verksamheten då detaljregleringen inom området minskar.

Tidigare genomfördes sotning och brandskyddskontroll, med undantag för gaseldade anläggningar som inte omfattas av rengöringsmomentet, vid ett och samma tillfälle enligt de frister som fastställdes av MSB. Numera sker en uppdelning av dessa båda moment vilket innebär att sotning och brandskyddskontroll sker med olika tidsintervall.

Brandskyddskontrollens frist är fastställd av MSB till 2, 4 eller 8 år. Nerikes Brandkår har meddelat föreskrifter om hur ofta sotning ska ske. Fristerna för sotning är baserade på allmänt råd utgivet av MSB och grundar sig på eldningsfrekvens och typ av anläggning.

Sotning och brandskyddskontroll genomförs med hjälp av privata entreprenörer (Örebro Sotar'n AB, Lindesbergs Sotningsdistrikt AB och Sydnärke Sotaren AB) åt förbundet. Entreprenörerna håller register över verksamheter som omfattas av krav på sotning och brandskyddskontroll. Nerikes Brandkår genomför årlig tillsyn av entreprenörernas verksamhet. Inom Nerikes Brandkår finns det ca 55 000 anläggningar som omfattas av sotning och brandskyddskontroll.

Även fortsättningsvis är grundprincipen den att förbundet ska ansvara för såväl sotning som brandskyddskontroll. Lagen ger emellertid utrymme för förbundet att låta en fastighetsägare själv, eller via någon annan, utföra sotning inom den egna fastigheten. En förutsättning för detta är dock att sotningen kan ske på ett, från brandskyddssynpunkt, betryggande sätt. Observera att denna möjlighet endast omfattar sotningsmomentet (rengöringen) medan brandskyddskontrollen ska utföras av de utsedda entreprenörerna. Ett medgivande ska ha föregåtts av ett aktivt val från den enskilde vilket innebär att denne måste ansöka hos Nerikes Brandkår om att få utföra sotningen själv eller att den utförs av någon annan än den som förbundet utsett.

När Nerikes Brandkår behandlar en ansökan beträffande egensotning bedöms det om sotningen kan utföras på ett från brandskyddssynpunkt betryggande sätt. Vid prövningen beaktar Nerikes Brandkår anläggningens komplexitet, riskbilden, den enskildes kunskap och förutsättningar för uppgiften. Medgivande om egensotning gäller tills vidare.

5.4. Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor

I lagen om skydd mot olyckor har den enskilde, precis som tidigare, det yttersta ansvaret för sitt brandskydd. Detta innebär en skyldighet att i skäligen omfattning hålla utrustning för livräddning vid brand och, att i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Det finns även ett krav som innebär att ägare till vissa byggnader eller andra anläggningar ska upprätta en skriftlig redogörelse för brandskyddet. Syftet med redogörelsen är dels att förtydliga den enskildes ansvar för brandskyddet och dels att den ska fungera som en del i Nerikes Brandkårs beslutsunderlag i planeringen av tillsynen.

Enligt lagen har Nerikes Brandkår rätt att göra tillsynsbesök överallt och vid alla tillfällen när behov finns. Utifrån den skriftliga redogörelsen och med beaktande av övrig kunskap som finns om objektet, bedömer Nerikes Brandkår behovet av att besöka den aktuella byggnaden eller anläggningen för tillsyn på plats. MSB har meddelat föreskrifter om vilka som ska lämna in skriftlig redogörelse. Fristen för inlämnande av skriftlig redogörelse bestäms av direktionen för Nerikes Brandkår. Inom förbundets område finns det ca 1300 objekt som ska lämna in skriftlig redogörelse. Oavsett om ett objekt omfattas av kravet på skriftlig redogörelse eller inte, kan det bli aktuellt med tillsynsbesök från Nerikes Brandkårs sida. Lagstiftningen ger förbundet rätt att meddela förelägganden och förbud då anmärkningar inte åtgärdas.

Beroende på den kunskap Nerikes Brandkår har om objektet och informationen i den inlämnade skriftliga redogörelsen från fastighetsägaren, väljer Nerikes Brandkår vilken typ av tillsyn som ska utföras; *normaltillsyn*, *tematillsyn* eller *ingen tillsyn*.

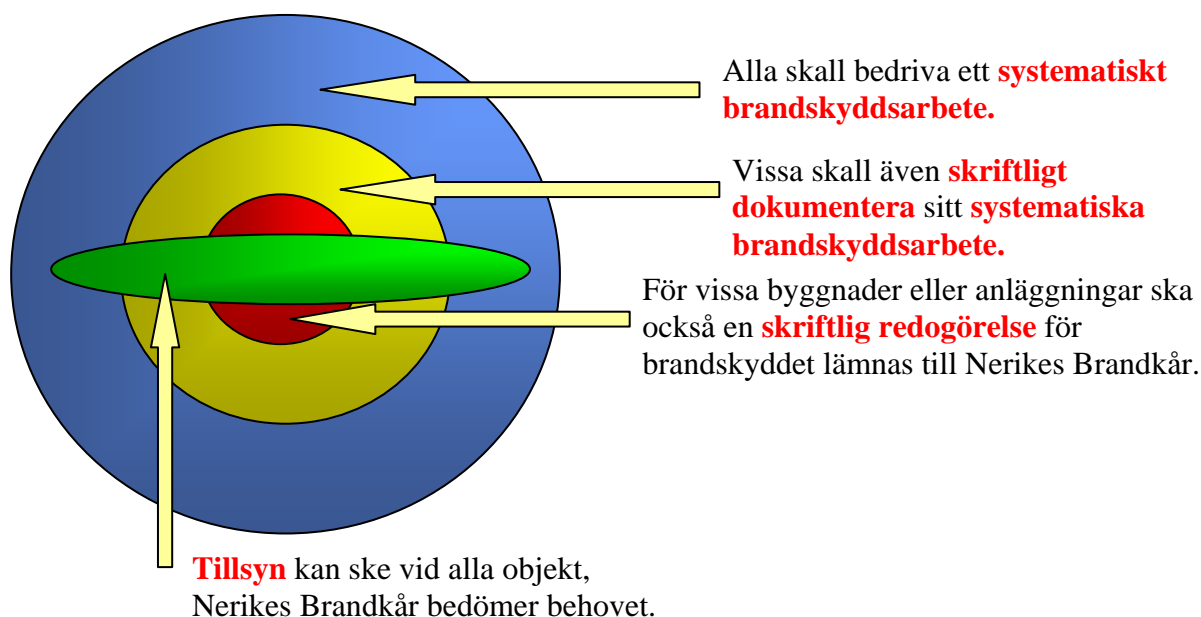

Bild 5.1 Tillsynsarbetet beskrivet utifrån anläggningarnas storlek, risk och komplexitet.

Vid utförandet av normaltillsyn besiktas företagets hela systematiska brandskyddsarbete. Detta innebär att företagets hela arbete med att förebygga bränder kontrolleras. Vid tillsynsbesöket läggs stor vikt på den dokumentation företaget tagit fram för att jobba systematiskt med sitt brandskydd. Innehållet i dokumentationen ska redovisa ansvarsfördelning och rutiner för t.ex. egenkontroll, utbildning, övning etc. samt hur byggnadens brandskydd är uppbyggt. Vid tillsynsbesöket genomförs också en rundvandring inom anläggningen.

Tematillsyn förekommer som följd av flera olika orsaker t.ex.: riktad mot en viss typ av objekt, visst geografiskt område, hur den skriftliga redogörelsen ser ut etc. Då tematillsyn utförs på grundval av hur den skriftliga redogörelsen ser ut, genomförs tillsynsbesöket med fokus på ett specifikt tema t.ex. utrymning, utbildning, brandcellsgränser. Då tematillsyn utförs inom ett geografiskt område kan orsaken vara att det inom området förekommit flera anlagda bränder. Tillsynens syfte är då förutom att kontrollera brandskyddet även att informera de boende och berörda i området.

För att få utföra tillsyn måste tillsynsför rättaren ha adekvat kompetens och delegation. Vid tillsyns kontrolleras det systematiska brandskyddsarbetet och att brandskyddsnivån inom objektet håller skälig nivå. Objekt där brandskyddsnivån är för låg får återkommande tillsynsbesök. Tillsyn aktualiseras i praktiken i anslutning till att den skriftliga redogörelsen inkommit. En bedömning görs sedan angående om det blir aktuellt med normaltillsyn, tematillsyn eller om man ställer in den aktuella tillsynen. Tematillsynerna kan vara planlagda eller göras utifrån ett uppkommet behov. Nerikes Brandkår håller ett register i databassystemet CORE där tillsynsobjekten administreras. Detta register ligger även till grund för tillsynsplaneringen.

I vissa fall kan det bli aktuellt att samverka med andra myndigheter vid tillsyn. Det förekommer att Nerikes Brandkår samverkar med Polismyndigheten, Kommunernas förvaltningar, Länsstyrelsen m.fl. vid tillsyn.

5.5. Farlig verksamhet, LSO 2 kap. 4 § och Seveso-lagstiftningen

Vid en anläggning där verksamheten innebär fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljön, är ägaren eller den som utövar verksamheten skyldig att i skälig omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och utrustning och i övrigt vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador. Den som utövar verksamheten är dessutom skyldig att analysera riskerna för sådana olyckor som kan orsaka allvarliga skador på människor eller miljön. Länsstyrelsen ska, efter samråd med kommunen, besluta vilka anläggningar som är farlig verksamhet. Vid farlig verksamhet gäller även bestämmelser om varning, underrättelse vid utsläpp av giftiga eller skadliga ämnen och information om olycka. Dessa skyldigheter gäller även vid överhängande fara för olycka.

Lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor kallas "Sevesolagen" efter en stad i Italien där en stor olycka inträffade 1976. Syftet med lagen är att förebygga allvarliga kemikalieolyckor och den vänder sig till verksamheter som hanterar stora mängder kemikalier. Beroende på hur stora mängder kemikalier verksamheterna hanterar klassificeras de enligt lagstiftningen i två kravnivåer. Verksamhetsutövaren är skyldig att förebygga risker och olyckor samt begränsa följderna av en olycka. Verksamheter i den högre kravnivån ska presentera en säkerhetsrapport där bl.a. en riskanalys och intern plan för räddningsinsatser ska ingå. För verksamheter som omfattas av den högre kravnivån ska kommunen ta fram en kommunal plan för räddningsinsatser. Till Sevesolagen finns även en förordning och en föreskrift. Det är Länsstyrelsen som ansvarar för tillsynen vid dessa anläggningar i syfte att lagstiftningen ska efterföljas.

Tillsyn utförs regelbundet och baseras på riskerna vid anläggningen. Vid tillsynen över farlig verksamhet bör det finnas tillgång till både räddningstjänst- och miljökompetens.

	Objekt	2 kap§4, LSO	Seveso nivå	Kommun
1.	Munksjö Aspa Bruk AB	Ja	Lägre	Askersund
2.	Zinkgruvan Mining AB	Ja		Askersund
3.	Rangerbangården Hallsberg	Ja		Hallsberg
4.	Akzo Nobel Rexolin AB	Ja	Högre	Kumla
5.	Amixo AB	Ja	Lägre	Kumla
6.	SAKAB	Ja	Högre	Kumla
7.	Korsnäs Frövi	Ja	Lägre	Lindesberg
8.	SAAB Bofors Test Center	Ja	Högre	Lindesberg
9.	Meritor Hvs AB	Ja		Lindesberg
10.	Nammo Liab AB	Ja	Högre	Lindesberg
11.	Brenntag Nordic AB	Ja	Lägre	Lindesberg
12.	Wedevåg Färg AB	Ja		Lindesberg
13.	Orica, Dyno Nobel	Ja	Högre	Nora
14.	Norab	Ja	Högre	Nora
15.	E.ON Åbyverken	Ja		Örebro
16.	Suzuki Garphyttan AB	Ja	Lägre	Örebro
17.	Universitetssjukhuset	Ja		Örebro
18.	Örebro Flygplats	Ja		Örebro

Tabell 5.1: Anläggningar klassade som farlig verksamhet och Seveso

5.6. Tillstånd enligt lag om brandfarliga och explosiva varor

Enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor, krävs tillstånd från kommunen vid hantering av större mängder varor som bedöms som brandfarliga eller explosiva. Nerikes Brandkår handlägger dessa ärenden enligt förbundsordningen.

Processen börjar med en ansökan från den som avser att hantera brandfarliga eller explosiva varor i tillståndspliktig mängd. Ansökan granskas av handläggare på Nerikes Brandkår (brandingenjör) för att sedan tillstyrkas eller avslås. Om ansökan tillstyrks skrivs ett tillstånd ut med eventuella villkor. Efter detta kan den som ansökt bygga sin anläggning enligt gällande regler och anvisningar. När anläggningen är färdigställd ska denna avsynas av handläggaren på Nerikes Brandkår. Uppfyller anläggningen ställda krav, så utfärdas ett avsyningsbevis och anläggningen kan tas i drift enligt gällande tillstånd.

5.7. Tillsyn enligt lag om brandfarliga och explosiva varor

Enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor, ska räddningstjänsten utöva tillsyn vid anläggningar som hanterar brandfarliga eller explosiva varor för att säkerställa att lagstiftningen efterlevs. Tillsynen sker enligt ett förutbestämt tidsintervall som beror på typ av anläggning och omfattningen av hanteringen. Denna tillsyn bedrivs och ordnas på samma sätt som tillsynen enligt lagen om skydd mot olyckor.

5.8. Plan- och byggprocessen

Vid behandling av planärenden skickar byggnadsnämnderna ärendet på remiss till Nerikes Brandkår för yttrande. Nerikes Brandkår granskar förslaget avseende brandskydd och säkerhet i området. Bedömningen görs dels via register och arkivmaterial men även på erfarenheter.

Vid nybyggnation eller ombyggnation av byggnader kräver byggnadsnämnden in en brandskyddsdokumentation. I brandskyddsdokumentationen beskrivs bland annat utrymningsstrategi, hur man förhindrar brandspridning inom byggnaden och hur ventilationen är uppbyggd. För att byggnadsnämnden ska godkänna brandskyddsdokumentationen ska den vara upprättad av en person med tillräcklig kompetens inom byggnadstekniskt brandskydd (brandingenjör eller annan sakkunnig), om inte så inhämtas intyg från sakkunnig.

Nerikes Brandkår vill i ett bredare perspektiv påverka processer i medlemskommunerna som sakkunnig gällande skydd mot olyckor.

Vid handläggning av översiktsplaner ska kommunen skicka förslaget på remiss till Nerikes Brandkår för yttrande. Det har stor betydelse att redan i samhällsplaneringsskede ta hänsyn till hur riskbilden kommer att förändras genom ett nytt planförslag. Att i efterhand försöka ändra ett områdes karaktär är både kostsamt och svårt. Det finns många faktorer att ta hänsyn till, bland annat skydd mot olyckor, vilket medför att Nerikes Brandkår ska finnas med som en naturlig instans i processen.

5.9. Information

Nerikes Brandkår sprider information i olycksförebyggande syfte i hela förbundet. Viktiga målgrupper är privatpersoner, företag, myndigheter, organisationer, föreningar och media. Syftet är att ge service och sprida kunskap för att förebygga olyckor och därmed bidra till ett tryggare samhälle och ett fortsatt högt förtroende för räddningstjänsten. Målet är att våra medborgare känner sig trygga.

Grunden är webbplatsen www.nerikesbrandkar.se – där ska all information finnas att hämta och vi ska kunna hänvisa till webbplatsen i olika sammanhang (t.ex. i trycksaker och annonser). Här ska så många användare som möjligt, oberoende av egenskaper och förmågor, kunna söka och läsa information, och enkelt och effektivt kunna interagera via webbplatsen.

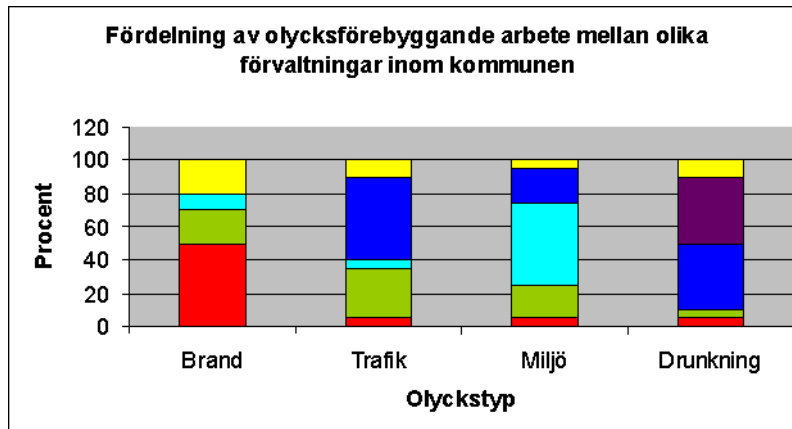
Vi annonserar vid behov i lokalmedia och bearbetar även media med hjälp av pressmeddelanden och andra kontakter. Via kampanjer lyfter vi särskilda fokusområden, och vi deltar i och genomför även olika evenemang, t.ex. mässor eller öppet hus. Vi ställer oss positiva till studiebesök. Vi tar fram material som kan användas riktat i olika sammanhang, t.ex. information till boenden i hyresfastigheter, i skolor, på anslagstavlor, i utskick till hushåll etc. Vi samarbetar med våra medlemskommuner för att sprida information i deras etablerade informationskanaler, såsom webb, medborgartidningar, informationsblad etc.

6. Samarbetet med medlemskommunerna

Samarbetet mellan Nerikes Brandkår och medlemskommunerna ska driva det olycksförebyggande arbetet framåt och upptäcka frågor som annars aldrig skulle ha aktualiserats. Ett bra samarbete präglas av god kommunikation och detta skapas bäst genom kontinuerliga sammankomster i arbetsgrupper. De tvärsektoriella klyftor som lätt kan uppstå mellan förvaltningar ska minimeras genom personliga kontakter och gemensamma mål.

Nerikes Brandkårs uppdrag regleras i förbundsordningen. Där framgår att Nerikes Brandkår skall hålla en för förbundsmedlemmarna gemensam räddningstjänst samt ansvara för att åtgärder vidtas så att bränder och skador till följd av bränder förebyggs enligt LSO. Uppdraget omfattar bland annat utbildning, information, tillsyn, sotning och brandskyddskontroll. Nerikes Brandkår ansvarar även för den tillsyn samt tillståndgivning som ankommer på kommunerna enligt LBE.

Nerikes Brandkår kan på egen hand endast arbeta förebyggande inom ett smalt område, av de olyckor som kan föranleda räddningsinsats. Ansvar för att förebygga andra typer av olyckor åvilar övriga förvaltningar i kommunen. Exempel på olycksförebyggande arbetet som inte framgår av handlingsprogrammet är förebyggande arbete för att minska trafikolyckor, skadeförebyggande arbetet på badplatser m.m. Kommunen måste ansvara för det olycksförebyggande arbetet i stort. Nerikes Brandkår ska vara en av flera länkar som knyter samman kommunens förebyggande arbete med inträffade händelser och erfarenheter.

Bilden 6.1: Tankeskiss som illustrerar Brandkårens del av arbetet (rött) jämfört med andra förvaltningar.

Nerikes Brandkår vill medverka i kommunernas arbetsgrupper för att föra in idéer och synpunkter inom området skydd mot olyckor. Nerikes Brandkår som organisation besitter en stor kompetens gällande konsekvensminskande åtgärder och annat olycksförebyggande arbete. Denna kompetens ska föras ut i medlemskommunerna via olika typer av forum för att senare kunna tillämpas i praktiska åtgärdsprogram. Nerikes Brandkår kommer i framtiden att påverka risk- och säkerhetstänkandet i ett bredare perspektiv. Nerikes Brandkår bör även medverka vid medlemskommunernas arbete enligt lagen om extraordinära händelser eftersom räddningstjänsten ofta har en central roll i dessa situationer.

Nerikes Brandkår är representerade i följande arbetsgrupper:

- Riskhanteringsgrupper
- Säkerhetshandläggare träffar
- Förvaltningssamråd
- Restauranggrupp
- Näringslivskontoret i Örebro
- Försäkringsgrupper

I arbetsgrupper bör ett systematiskt olycksförebyggande arbete bedrivas. Diskussionen och åtgärderna ska bygga på risk- och sårbarhetsanalyser tillsammans med statistik över inträffade olyckor. Åtgärdsprogram skapas med analyserna som grund, dessa kan därefter verkställas i varje berörd förvaltning. Det är viktigt att alla förvaltningar medverkar i framtagandet av analysunderlag etc. för att åtgärdsprogrammet ska bli heltäckande. Efter verkställandet av åtgärdsplanerna och det praktiska arbetet är utfört bör, en utvärdering också göras för att se om åtgärderna fick önskat effekt eller om någonting ska revideras och förbättras.

7. Uppföljning och utvärdering

Uppföljning av målen sker genom olycksförloppsutredningar, tillsyner, brandskydds-kontroller, insatsstatistik, enkäter, intervjuer samt bevakning av plan- och byggärenden beroende på vilket av säkerhetsmålen som avses.

Kvalitetssäkring, utvärdering och uppföljning sker löpande genom budget, verksamhetsplan, delårsbokslut och helårsbokslut. I budget och verksamhetsplan fastställs mål med prestationsmålen i handlingsprogrammet som grund. Dessa följs upp i delårsbokslutet där en prognos för resten av året också görs. I helårsbokslutet görs en avstämning angående om målen uppfyllts och om inte kommenteras avvikelserna.

Ytterligare kvalitetssäkring sker med hjälp av revisionen. Revisionen är vald av fullmäktige i respektive kommun och har till uppgift att granska direktionen och verksamheten vid Nerikes Brandkår.

Internkontroll sker också enligt av direktionen fastställd kontrollplan. I kontrollplanen framgår vad som ska kontrolleras, hur ofta, vem som ansvarar för och hur kontrollen ska göras.

Sammantaget syftar ovanstående arbete till att ge en samlad bedömning av allt förebyggande arbete enligt lagen om skydd mot olyckor.